

Nội dung

- Ứng dụng của cấu trúc rẽ nhánh
- Câu lệnh & Chương trình
- Cấu trúc: if
- Cấu trúc: if-else
- Cấu trúc: if-else lồng nhau
- Cấu trúc: switch-case prom
- Tổng kết

- Các ứng dụng hữu ích trong thực tế điều có dùng đến cấu trúc rẽ nhánh
- Ví dụ
 - Bài toán 1: Nhập một ngày (gồm ngày, tháng, năm)
 - Một chương trình tốt KHÔNG giả sử ngày, tháng và năm được đọc vào đã thuộc miền giá trị cho phép
 - Để khắc phục trường hợp lỗi với tháng, có thể cấu trúc sau đã sử dụng

```
if ( (tháng < 0) hoặc (tháng > 12) )
- Xử lý lỗi với tháng
endif
```

- Ví dụ
 - Bài toán 2: Giải Phương trình bậc 2 (PTB2)
 - Nếu ứng dụng cho phép nhập các hệ số A, B, C của PTB2
 - A và B: không chắc sẽ khác 0
 - Phương trình đầu vào chưa chắc đã là bậc 2 hay bậc 1
 - => Chương trình có thể có lỗi thực thi khi không kiểm tra xem A và B có khác 0 hay không
 - => Đã dùng đến cấu trúc rẽ nhánh để kiểm tra điều kiện nói trên

- Ví dụ
 - Bài toán 3: Trong ứng dụng về kế toán, xác định thuế suất của một cá nhân
 - Bảng thuế suất Năm 2016 như bảng (nguồn: Kế toán Thiên ứng)

Bậc	Thu nhập tính thuế /tháng	Thuế suất	Tính số thuế phải nộp	
			Cách 1	Cách 2
1	Đến 5 triệu đồng (trđ)	5%	0 trđ + 5% TNTT	5% TNTT
2	Trên 5 trđ đến 10 trđ	10%	0,25 trđ + 10% TNTT trên 5 trđ	10% TNTT - 0,25 trđ
3	Trên 10 trđ đến 18 trđ	15%	0,75 trđ + 15% TNTT trên 10 trđ	15% TNTT - 0,75 trđ
4	Trên 18 trđ đến 32 trđ	20%	1,95 trđ + 20% TNTT trên 18 trđ	20% TNTT - 1,65 trđ
5	Trên 32 trđ đến 52 trđ	25%	4,75 trđ + 25% TNTT trên 32 trđ	25% TNTT - 3,25 trđ
6	Trên 52 trđ đến 80 trđ	30%	9,75 trđ + 30% TNTT trên 52 trđ	30 % TNTT - 5,85 trđ
7	Trên 80 trđ	35%	18,15 trđ + 35% TNTT trên 80 trđ	35% TNTT - 9,85 trđ

- Ví dụ
 - Bài toán 3: Trong ứng dụng về kế toán, xác định thuế suất của một cá nhân
 - Bảng thuế suất Năm 2016 như bảng (nguồn Kế toán Thiên ứng)
 - => Thuế suất phải tính từ "thu nhập tính thuế"
 - Có nhiều trường hợp khác nhau mà áp thuế suất khác nhau
 - => Dùng cấu trúc rẽ nhánh để xác định "thuế suất"

- Ví dụ
 - Bài toán 4: Hiện thực cách tương tác của người sử dụng cho một phần mềm (có giao diện đồ hoạ hay không)
 - Chương trình phải lắng nghe sự kiện xảy ra trên ứng dụng
 - Có giao diện đồ hoạ:
 - Sự kiện, chuột trái, phải, giữa, chọn menu A, menu B,
 v.v
 - Trên console
 - Đó là mã công việc (con số, chữ) được nhập vào
 - Chương trình phải thực hiện các công việc khác nhau tương ứng với từng sự kiện hay mã công việc.

KŶ THUÂ

=> Cần đến cấu trúc rẽ nhánh (switch, vì có nhiều trường hợp)

- Câu lệnh là gì?
 - Là một câu chương trình viết bằng ngôn ngữ lập trình
 - Kết thúc của câu này là dấu chấm phẩy (;)
 - Tương tự như câu trong ngôn ngữ tự nhiện là dấu chấm (.)
- Các loại câu lệnh
 - Câu lệnh đơn (câu đơn)
 - Là các câu lệnh đơn giản đã học trước, như:
 - Câu khai báo biến
 - Câu lệnh gán
 - Câu lệnh gọi hàm
 - V.v

- Các loại câu lệnh
 - Câu lệnh đơn (câu đơn)
 - Câu lệnh phức (câu phức)
 - Một danh sách các câu lệnh được thực hiện cùng nhau. Đánh dấu danh sách này bằng cặp dấu: { và }

```
{ cuu duong than cong . c
     <câu lệnh 1>
          <câu lệnh 2>
          //...
}
```

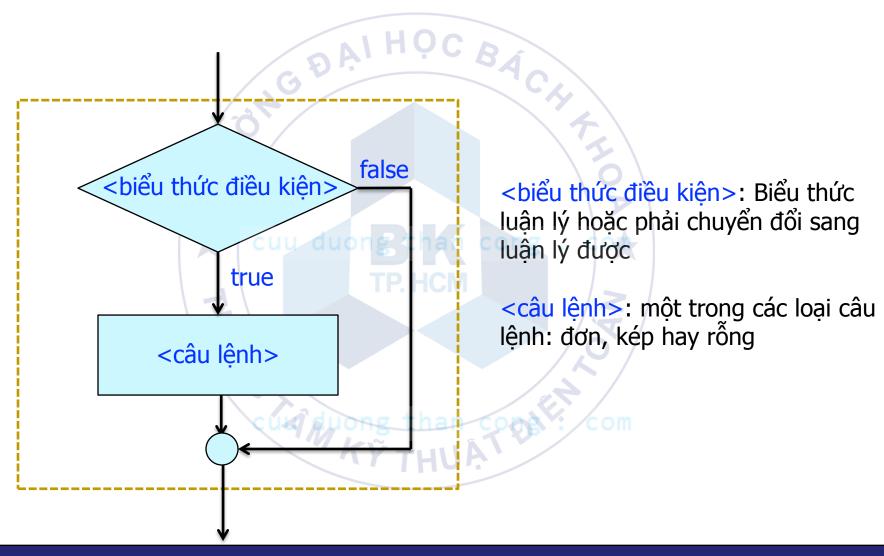
 Các cấu trúc điều khiển (if, if-else, switch, for, while, và do ... while) cũng được xem là câu lệnh phức

- Các loại câu lệnh
 - Câu lệnh đơn (câu đơn)
 - Câu lệnh phức (câu phức)
 - Câu lệnh rỗng (câu rỗng)
 - chỉ có dấu ; đứng cuối
 - Vẫn cho phép trong C/C++ nhưng không hữu dụng nhiều

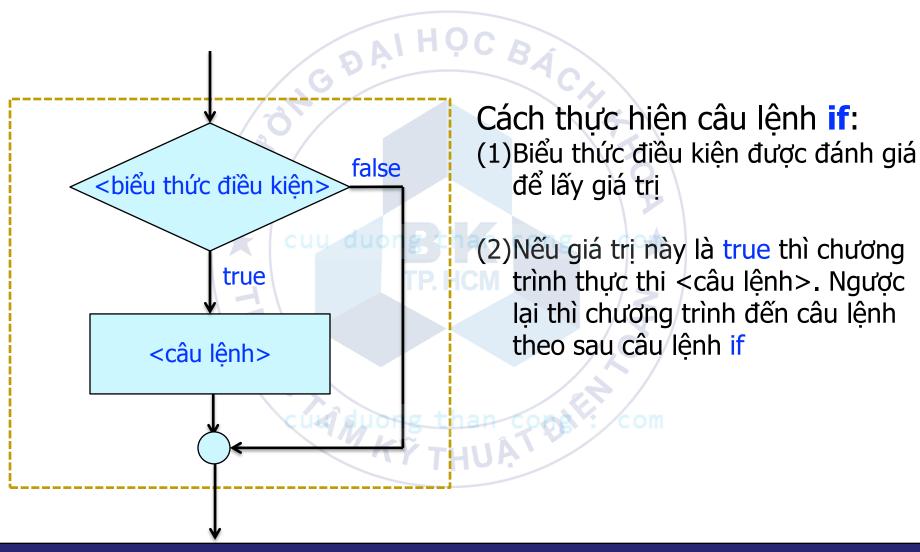
Chương trình

- Chương trình có thể được xem như một danh sách tuyến tính (có thứ tự) của các câu lệnh
 - Mỗi câu có thể là câu đơn hay câu phức (đã bao hàm cấu trúc điều khiển rẽ nhánh và lặp)
- Máy tính sẽ thực hiện lần lượt từ câu đầu tiên đến câu lệnh cuối cùng.
- Sự điều khiến thực thi này là tự nhiên, gọi là Điều khiến Tuần tự.
- Hai kiểu điều khiển khác
 - Rẽ nhánh
 - if, if-else, switch
 - Lặp
 - for, while, và do … while

Câu lệnh: if Ý tưởng

Câu lệnh: if Ý tưởng

Cú pháp:

```
if (<biểu thức điều kiện>) <câu lệnh>
```

```
if (<biểu thức điều kiện>)
                       ćuu duong t
      <câu lệnh>
```

```
if (<biểu thức điều kiện>) {
   <câu lệnh>
   //có thể có 1 hay nhiều câu lệnh
```

```
if (<biểu thức điều kiện>)
{
   <câu lệnh>
   //có thể có 1 hay nhiều câu lệnh
```

Cú pháp + phong cách lập trình:

```
if (<biểu thức điều kiện>) <câu lệnh>
                                               if (<biểu thức điều kiện>) {
                                                   <câu lệnh>
                                                   //có thể có 1 hay nhiều câu lệnh
if (<biểu thức điều kiện>)
                        cuu duong t
      kcâu lệnh>
                                               if ( | biểu thức điều kiện > )
                                                   <câu lênh>
                                                   //có thể có 1 hay nhiều câu lệnh
 TAB
```

- Ví dụ
 - Bài toán kiểm tra ngày, tháng, năm có hợp lệ

```
if( (thang <0) || (thang > 12) )
    cuexit(1); than cong . com
```

Chương trình sẽ kết thúc với lỗi khi tháng không hợp lệ

- Ví dụ
 - Bài toán kiểm tra ngày, tháng, năm có hợp lệ
 - Cũng có trường hợp người lập trình muốn: nếu dữ liệu (ngày, tháng, năm) không hợp lệ thì sẽ ngày, tháng, và năm chuyển về một ngày đặc biệt nào đó. Ví dụ: 01/01/1970

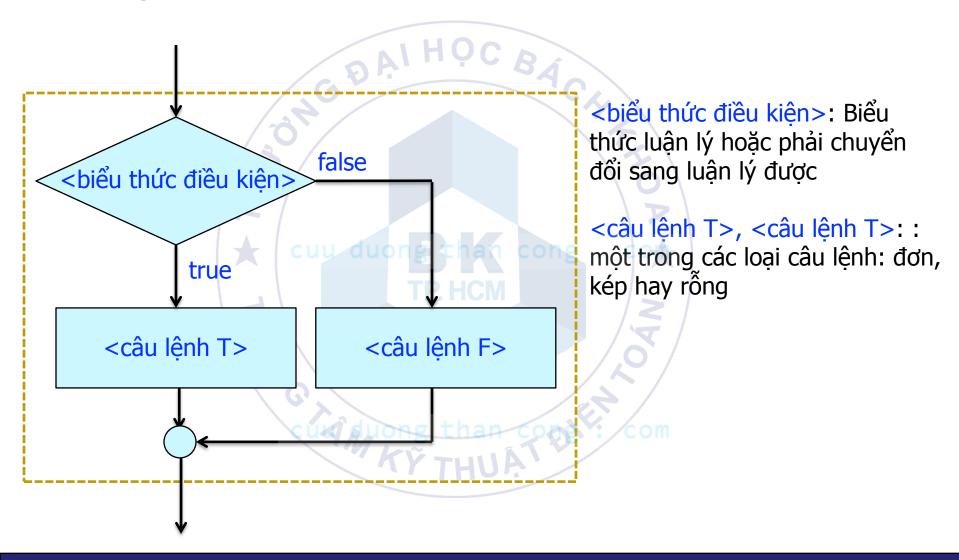
```
if( (thang <0) || (thang > 12) ){
    ngay = 1;
    thang = 1;
    nam = 1970; g than cong ...
}
```

- Ví dụ
 - Bài toán kiểm tra ngày, tháng, năm có hợp lệ
 - Cũng có trường hợp người lập trình muốn: nếu dữ liệu (ngày, tháng, năm) không hợp lệ thì sẽ ngày, tháng, và năm chuyển về một ngày đặc biệt nào đó. Ví dụ: 01/01/1970

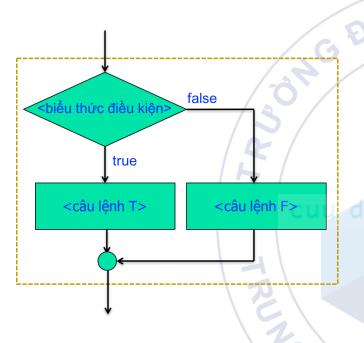
```
if( (thang <0) || (thang > 12) )
    ngay = 1;
    thang = 1;
    nam = 1970;
```

Sẽ không đúng theo logic nói trên nếu viết như thế này. Vì tháng và năm luôn luôn bị gán vào giá trị đặc biệt **bất kể** lỗi dữ liêu về tháng hay không

Câu lệnh: **if-else** Ý tưởng

Câu lệnh: if-else Ý tưởng

Cách thực hiện câu lệnh if-else:

- (1)Biểu thức điều kiện được đánh giá để lấy giá trị
- (2) Nếu giá trị này là true thì chương trình thực thi <câu lệnh T>. Ngược lại thì chương trình thực thi câu lệnh <câu lệnh F>. Chương trình đi đến câu lệnh kế tiếp (sau if-else) khi thực thi xong một trong hai câu lệnh nói trên

<u>Lưu ý:</u> chương trình **KHÔNG** thực hiện cả hai câu lệnh T và F trong **BẤT Kỳ** trường hợp nào

Cú pháp:

```
if (<biểu thức điều kiện>) <câu lệnh T>
else <câu lệnh F>
```

```
Lưu ý: <câu lệnh T> và <câu lệnh T> đã kết thúc bằng dấu
```

Cú pháp + phong cách lập trình

```
if (<biểu thức điều kiện>)
      <câu lệnh đơn khi đúng>
else
      <câu lệnh đơn khi sai>
```

Cú pháp + phong cách lập trình

```
if (<biểu thức điều kiện>)
<a href="mailto:cau lệnh đơn khi đúng">câu lệnh đơn khi sai></a>
TAB
```

```
f (<biểu thức điều kiện>) {
    <câu lệnh đơn/kép khi đúng>
    //...
    <câu lệnh đơn/kép khi đúng>
else{
    <câu lệnh đơn/kép khi sai>
    //...
    <câu lệnh đơn/kép khi sai>
f (<biểu thức điều kiện>)
    <câu lệnh đơn/kép khi đúng>
    <câu lệnh đơn/kép khi đúng>
else
    <câu lệnh đơn/kép khi sai>
    <câu lệnh đơn/kép khi sai>
```

Cú pháp + phong cách lập trình

```
if (<biểu thức điều kiện>) <câu lệnh T>
else <câu lệnh F>
```

Phong cách này chỉ nên dùng khi cả hai câu lệnh là câu đơn giản

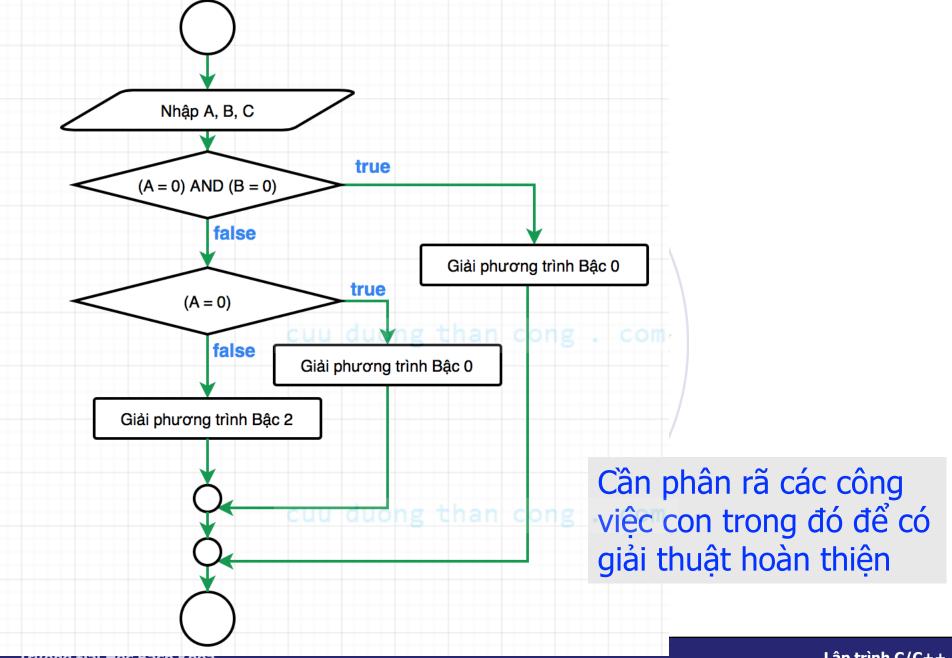
Câu lệnh: **if-else Ví dụ**

- Giải Phương trình bậc 2
 - Phân tích
 - Cho phép người dùng nhập ba hệ số của phương trình
 - Do đó,
 - A và B: có thể bằng 0
 - Phương trình suy biến thành Bậc 1 hoặc Bậc 0
 - Nghĩa là có 3 trường hợp cần kiểm tra

Câu lệnh: if-else Ví dụ

- Giải Phương trình bậc 2HOC
 - - - (1) Bậc 0: A = 0 và B = 0
 - Dựa vào C để biết vô hay vô số nghiệm
 - (2) Bậc 1: A = 0, B <> 0
 - Giả Phương trình Bậc 1
 - (3) Bậc 2: A<>0
 - Giải Phương trình bậc 2

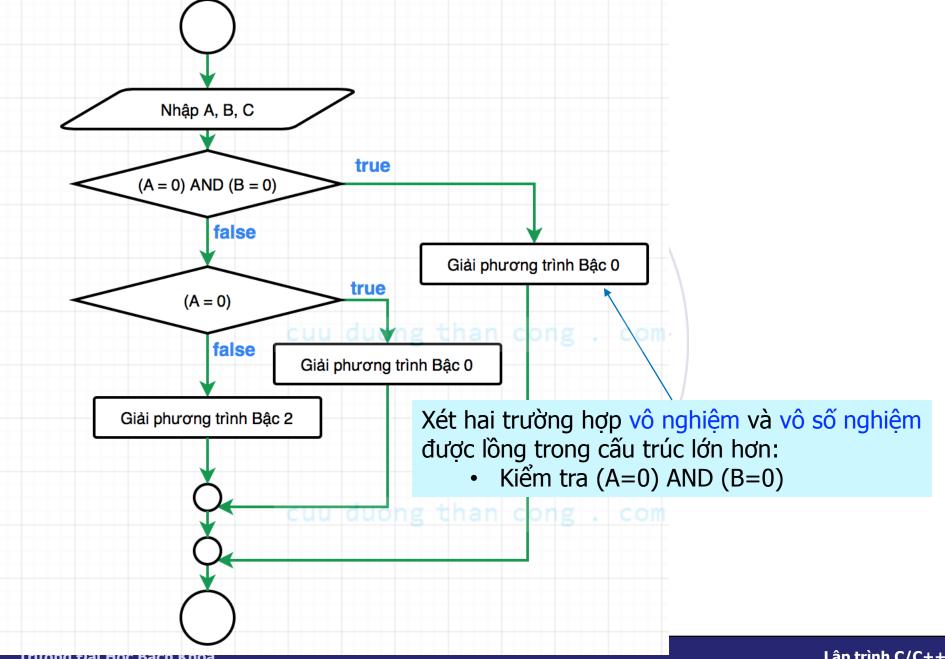
Câu lệnh: **if-else Ví dụ**

PTB2: Chương trình C

```
#include <stdlib.h>
#include <stdio.h>
int main(){
       float/a, b, c, delta;
       printf("Nhap vao gia tri cac so a, b, c: \n");
       scanf("%f%f%f", &a, &b, &c);
       delta = b*b - 4*a*c;
       if(delta < 0)</pre>
               printf("Phuong trinh vo nghiem\n");
       else
               printf("Phuong trinh co it nhat mot nghiem\n");
       return 0;
```

Câu lệnh: **if-else lồng nhau Ứng dụng**

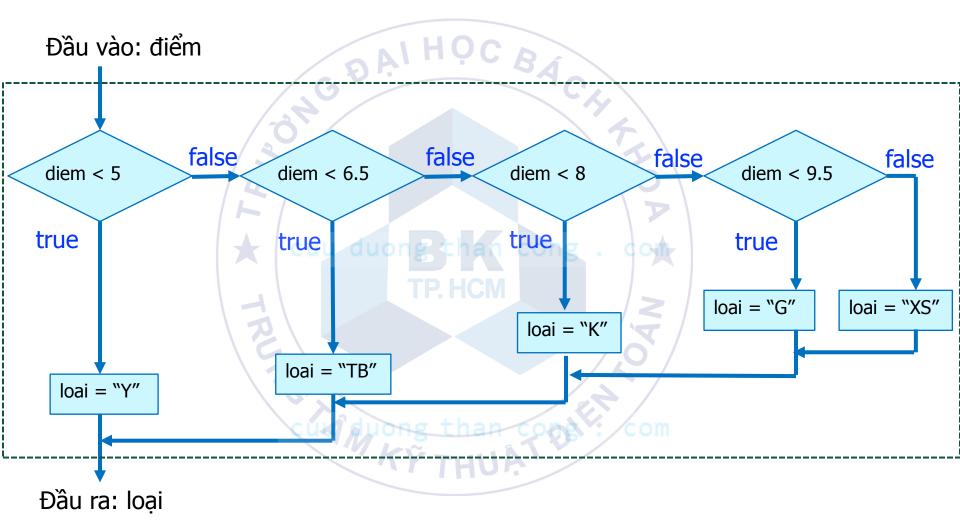
- Hầu hết các ứng dụng hữu ích trong thực tế không chỉ xét các trường hợp đơn giản rời nhau (tuần tự).
- Các ứng dụng cần kiểm tra các điều kiện có yếu tố lồng nhau
 - Ví dụ
 - Giải PTB2:
 - Nếu A và B đã kiểm tra bằng 0
 - Chương trình cần kiểm tra tiếp C = 0 hay không
 - Nếu C= 0 thì chương trình có vô số nghiệm
 - Ngược lại, chương trình không có nghiệm

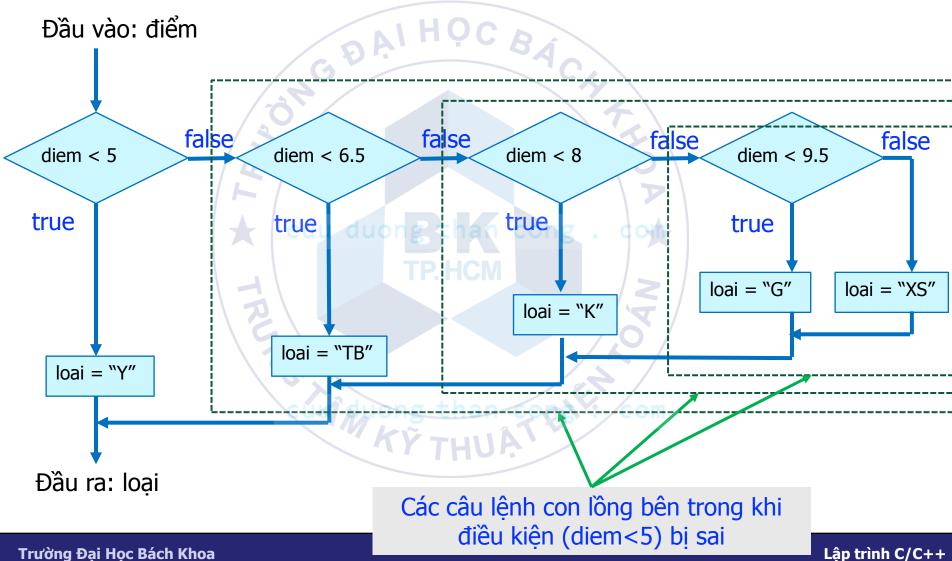
Câu lệnh: **if-else lồng nhau Ứng dụng**

- Bài toán: xác định loại sinh viên theo điểm
 - Có các loại sau:
 - Yếu: điểm thuộc [0, 5]
 - Trung bình: điểm thuộc [5, 6.5)
 - Khá: điểm thuộc [6.5, 8)
 - Giỏi: điểm thuộc [8, 9.5)
 - Xuất sắc: điểm thuộc [9.5, 10]

Câu lệnh: **if-else lồng nhau Ứng dụng**

Câu lệnh: **if-else lồng nhau Úng dụng**

Câu lệnh: **if-else lồng nhau Cú pháp - có nhiều cách biểu diễn**

```
if (<biểu thức điều kiện 1>) < Câu lệnh thực thi 1>
else if (<biểu thức điều kiện 2>) < Câu lệnh thực thi 2>
else if (<biểu thức điều kiện 3>) < Câu lệnh thực thi 3>
else < Câu lệnh thực thi 4>
```

Câu lệnh: **if-else lồng nhau Cú pháp - có nhiều cách biểu diễn**

```
if (<biểu thức điều kiện 1>) < Câu lệnh thực thi 1>
else if (<biểu thức điều kiện 2>) < Câu lệnh thực thi 2>
else if (<biểu thức điều kiện 3>) < Câu lệnh thực thi 3>
else < Câu lệnh thực thi 4>
```

Câu lệnh: **if-else lồng nhau** Cú pháp – ví dụ

```
#include <stdio.h>
                        #include <stdlib.h>
                        int main(){
                                float diem = 8.7f;
Phong cách:
                                if(diem < 5.0f)
Canh lè thẳng đứng
                                        printf("%s", "Yeu");
                                else if(diem < 6.5f)</pre>
                                  printf("%s", "Trung Binh");
                                else if(diem < 8.5f)</pre>
                                        printf("%s", "Kha");
                                else if(diem < 9.5f)</pre>
                                        printf("%s", "Gioi");
                                else
                         duong than printf("%s", "Xuat sac");
                                return 0;
```

Câu lệnh: **if-else lồng nhau**

Cú pháp – ví dụ

Phong cách:

Canh lề thẳng đứng

Trường hợp dùng dấu
tạo khối { và }

```
if(diem < 5.0f){
        printf("%s", "Yeu");
else if(diem < 6.5f){</pre>
        printf("%s", "Trung Binh");
else if(diem < 8.5f){</pre>
        printf("%s", "Kha");
else if(diem < 9.5f){</pre>
        printf("%s", "Gioi");
else{
        printf("%s", "Xuat sac");
```

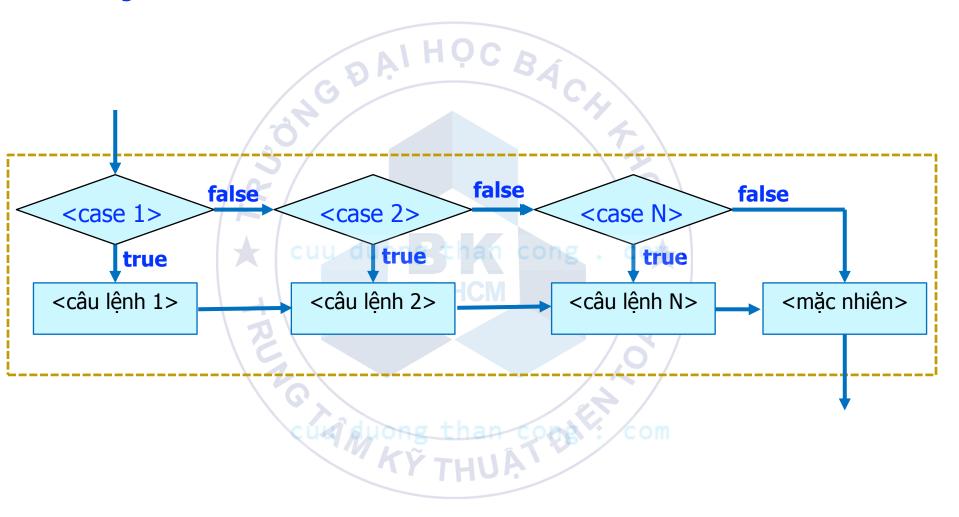
Câu lệnh switch-case Ứng dụng

- Khi chương trình có một số công việc sẽ được thực thi tương ứng những trường hợp (tình huống) xác định trước.
 - Số công việc: hữu hạn & đếm được.
 - Các tình huống: hữu hạn & đếm được
- Ví dụ: chương trình quản lý sách
 - Chương trình cung cấp những menu sau cho người dùng
 - Đọc dữ liệu từ tập tin
 - Nhập dữ liệu vào chương trình
 - Tìm cuốn sách
 - Lây danh sách các người mượn chưa trả sách
 - V.v.
 - Số các chức năng (công việc) trên là hữu hạn

Câu lệnh switch-case Ứng dụng

- Ví dụ: chương trình quản lý sách
 - Chương trình có thể in ra danh sách các chức năng này cho người dùng chọn
 - Giao diện đồ hoạ: hiển thị đồ hoạ thay cho in ra màn hình
 - Khi người dùng chọn một menu
 - Chương trình thực hiện khối công việc tương ứng với menu đã chọn
 - => Khối công việc được thực hiện tương ứng với trường hợp cụ thể
 - => Phù hợp cấu trúc switch-case

Câu lệnh switch-case Ý tưởng

Câu lệnh switch-case Ý tưởng

Cách thực hiện câu lệnh switch-case: ☐ Chương trình kiểm tra xem trường hợp nào xảy ra trong số các trường hợp được liệt kê: <case 1>, <case 2>, ..., <case N> \square Nếu trường hợp thứ i xảy ra (i = 1 .. N): ☐ Thực hiện lần lượt các câu lệnh từ i đến N (<câu lệnh i> → <câu lênh N>), kể cả câu lênh mặc nhiên <mặc nhiên> ☐ Nếu câu lệnh đang thực thi là **break**; chương trình thoát khỏi cấu trúc switch-case (nhảy đến câu lệnh liền sau switch-case) ☐ Nếu không có trường hợp nào xảy ra ☐ Chương trình thực thi câu lệnh mặc nhiên <mặc nhiên> và thoát khỏi cấu trúc switch-case

```
switch (<mã trường hợp>){
case <mã 1>: <câu lệnh 1>
case <mã 2>: <câu lệnh 2>

case <mã N>: <câu lệnh N>
default: <câu lệnh mặc nhiên>
}
```

```
switch, case, default: Từ khoá
<mã trường hợp>:
    PHẢI LÀ biểu thức có một trong các kiểu sau đây
    (1) Các kiểu số nguyên, hoặc dẫn xuất từ nó thông qua typedef
    (2) Kiểu enum
<mã i>: (i=1,.., N), các giá trị có thể của mã trường hợp
```

```
switch (<mã trường hợp>){
case <mã 1>:
case <mã 2>:
case <mã 3>: <câu lệnh 3>

case <mã N>: <câu lệnh N> com
default: <câu lệnh mặc nhiên>
}
```

Trường hợp muốn:

<câu lệnh 3> được thực thi cho cả 3 trường hợp 1,2, và 3

```
switch (<mã trường hợp>){
case <mã 1>: <câu lệnh 1> break;
case <mã 2>: <câu lệnh 2>

case <mã N>: <câu lệnh N>
default: <câu lệnh mặc nhiên>
}
```

Trường hợp muốn:

<câu lệnh 1> khi được thực thi xong thi thoát khỏi cấu trúc switch-case luôn, không thực thi các câu lệnh kế tiếp.

```
switch (<mã trường hợp>){
case <mã 1>: <câu lệnh 1> break;
case <mã 2>: <câu lệnh 2> break;

case <mã N>: <câu lệnh N> break;
default: <câu lệnh mặc nhiên>
}
```

Trường hợp muốn:

Muốn mỗi câu lệnh được thực thi với chỉ trường hợp tương ứng.

Câu lệnh switch-case Cú pháp

```
switch (<mã trường hợp>){
case <mã 1>: <câu lệnh 1> break;
case <mã 2>: <câu lệnh 2> break;

case <mã N>: <câu lệnh N> break;
}
```

Trường hợp muốn:

Muốn mỗi câu lệnh được thực thi với chỉ trường hợp tương ứng. Không có cả phần thực thi mặc nhiên.

- Bài toán:
 - Chương trình nhận lựa chọn từ người dùng.
 - Các lựa chọn là 1 và 2.
 - Ý nghĩa các con số chưa cần lúc này
 - In ra lựa chọn của người dùng
 - Có thể thay thế chức năng in ra bởi khối công việc sau này.

Ví dụ

```
#include <stdlib.h>
#include <stdio.h>
int main(){
    int luachon;
    printf("Nhap vao lua chon: \n");
    scanf("%d", &luachon);
    switch (luachon){
    case 1:
        printf("Truong hop 1\n"); printf("Hanh dong 1\n");
    case 2:
        printf("Truong hop 2\n"); printf("Hanh dong 2\n");
    default:
        printf("Hanh dong mac dinh\n");
    return 0;
```

Ví dụ

Chương trình in ra tên của cả hai hành động Vì không có lệnh break;

```
#include <stdlib.h>
#include <stdio.h>
int main(){
    int luachon;
    printf("Nhap vao lua chon: \n");
    scanf("%d", &luachon);
    switch (luachon){
    case 1:
        printf("Truong hop 1\n"); printf("Hanh dong 1\n");
    case 2:
        printf("Truong hop 2\n"); printf("Hanh dong 2\n");
    default:
        printf("Hanh dong mac dinh\n");
    return 0;
```

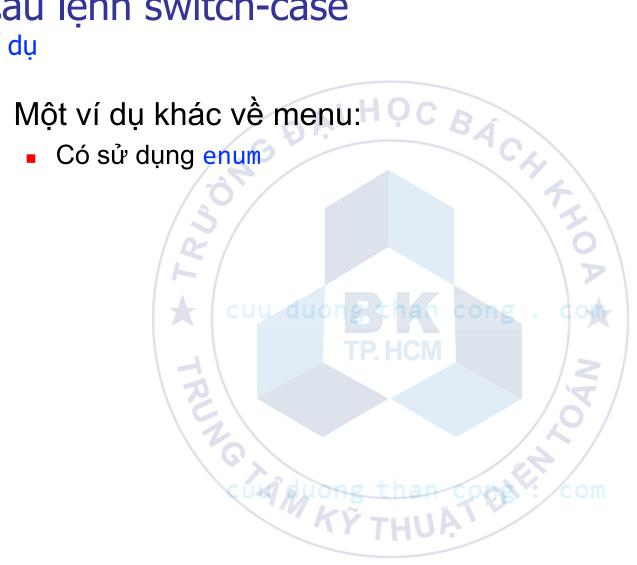
Câu lệnh chuyển đổi

Ví dụ

```
tên hành động tương ứng lựa chọn
#include <stdlib.h>
#include <stdio.h>
int main(){
    int luachon;
    printf("Nhap vao lua chon: \n");
    scanf("%d", &luachon);
    switch (luachon){
    case 1:
        printf("Truong hop 1\n"); printf("Hanh dong 1\n"); break;
    case 2:
        printf("Truong hop 2\n"); printf("Hanh dong 2\n"); break;
    default:
        printf("Hanh dong mac dinh\n");
    return 0;
```

break: khiến chương trình chỉ in ra

Câu lệnh switch-case Ví dụ

Kiểu liệt kê và câu lệnh chuyển đổi

Ví dụ

```
#include <stdlib.h>
#include <stdio.h>
enum Luachon {DongY, TuChoi, ChuaQuyetDinh};
int main(){
    enum Luachon luachon;
    printf("Nhap vao lua chon cua ban \n");
    printf("0. Ban dong y \n");
    printf("1. Ban tu choi \n");
    printf("2. Ban chua co quyet dinh \n");
    scanf("%d", &luachon);
    switch (luachon){
    case DongY: printf("Ban dong y\n"); break;
    case TuChoi: printf("Ban tu choi y\n"); break;
    case ChuaQuyetDinh:printf("Ban chua co quyet dinh\n"); break;
    default: printf("Ban khong nhap lua chon dung\n");
    return 0;
```

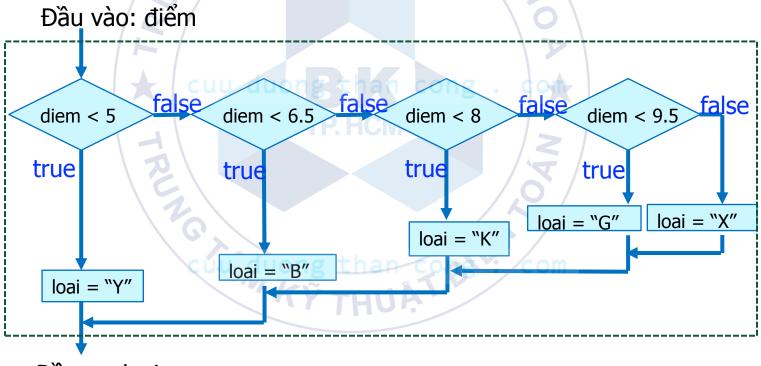
Câu lệnh switch-case Bài tập

- Bài toán: Quản lý kho hàng
 - Có các chức năng
 - Nhập hàng hoá
 - Lưu hàng hoá
 - Đọc hàng hoá từ tập tin
 - V.v
 - Chương trình in ra menu và chờ người dùng chọn (nhập từ bàn phím)
 - Với mỗi lựa chọn
 - In ra tên chức năng đã chọn như nói trên
 - Sinh viên có thể phát triển các chức năng đầy đủ sau này.

So sánh if - else với switch-case

 Tại sao không dùng switch-case cho bài toán phân loại sinh viên theo điểm

Điểm không phải kiểu nguyên

Đầu ra: loại

So sánh if – else với switch

- Câu lệnh switch có thể được biểu diễn lại bằng một trình tự các câu lệnh if-else
- Một số trường hợp switch tường minh và dễ hiểu hơn.
- Tất cả các cấu trúc điều khiển có thể được biểu diễn lại bằng các câu lệnh if-else và các câu lệnh goto (Với sự hỗ trợ của các nhãn)

Tổng kết

- Vận dụng được nguyên tắc phân rã bài toán để giải quyết vấn đề
 - Xem các ví dụ về Giải PTB2 và các ví dụ khác
- Hiểu và vận dụng được các câu lệnh điều khiển của C
 - Nguyên lý của việc thực thi có điều kiện
 - Câu lệnh if-else, câu lệnh điều kiện lồng nhau
 - Câu lệnh switch-case

